

Afscheid van Peter de Wit, Henk van der Wal en Gert Koffeman als lid van het VKB-Bestuur in de Ledenraad van 16-9-2023

Dame en heren,

Vandaag nemen wij afscheid van 3 bestuursleden van het VKB-bestuur.

Peter de Wit en Henk van der Wal na een periode van 12 jaar en Gert Koffeman na 8 jaar.

Tot 2019 als lid van het Dagelijks Bestuur en vanaf 2019 tot nu lid van het VKB-bestuur omdat we, zoals u weet, in 2019 onze governance hebben veranderd.

En vandaag hebben we gediscussieerd over de toekomst van onze afdelingen wat (waarschijnlijk) ook weer tot een aanpassing van onze governance zal leiden.

Dit geeft aan hoe snel de maatschappelijke ontwikkelingen gaan en dan denk ik met name aan de secularisering waardoor de kerken krimpen en de digitalisering waardoor wij op een heel andere manier zijn gaan communiceren met onze kerkrentmeesters.

Ter voorbereiding op mijn toespraak heb ik nog eens wat gebladerd in oude nummers van Kerkbeheer en je staat er versteld van welke metamorfose ons ledenblad heeft doorgemaakt.

Twaalf jaar geleden werd Kerkbeheer voornamelijk gevuld met verslagen van afdelingsvergaderingen. Onder Jos Aarnoudse werd het blad steeds inhoudelijker en nu onder Joost Schelling is de vormgeving helemaal bij de tijd. Het laatste nummer heet "Blik Vooruit" en dat staat symbool voor de inhoudelijke ontwikkeling, die de VKB de afgelopen 12 jaar heeft doorgemaakt. Het accent ligt tegenwoordig op Toekomstgericht Kerkbeheer en Toekomstgericht Kerkzijn.

En het is tegen die achtergrond dat de 3 bestuursleden, van wie wij vandaag afscheid nemen, invulling hebben gegeven aan hun portefeuilles. Want de secularisering en digitalisering hebben natuurlijk gevolgen voor de wijze waarop je moet omgaan met kerkgebouwen, de organisatie van de VKB en de mensen werkzaam binnen de kerk. Dit waren immers de aandachtsgebieden van Peter, Henk en Gert.

Kortom passen op de winkel was er niet bij. Je moet het leuk vinden om na te denken over het juiste antwoord van de kerk op de secularisering en de digitalisering. En de drie heren van wie wij vandaag afscheid nemen, voldeden in ruime mate aan de vaardigheden en competenties, die nodig zijn om vorm te geven aan het kerkbeheer in de Protestantse Kerk van morgen. En dat stemt tot dankbaarheid.

Peter,

Jij bent deskundig op het gebied van kerkgebouwen en landelijke ontwikkelingen, die hierop van invloed zijn. Het gaat daarbij om kerkgebouwen in de ruime zin van het woord dus inclusief begraafplaatsen en orgels.

Met name de orgels vormen altijd een lastige doelgroep omdat de musici, die de orgels bespelen kunstenaarsbloed hebben. En dat betekent dat de nadruk ligt op de artistieke betekenis van het instrument waarbij de kosten doorgaans een ondergeschikte rol spelen.

En dat straalt af op de adviseurs, die over de orgels moeten adviseren aan de Colleges van Kerkrentmeesters. Vrije jongens zijn het, die zich maar moeilijk in een hokje laten plaatsen door de eisen, die worden gesteld vanwege de vereiste certificering.

In de afgelopen 12 jaar vroeg dit regelmatig je aandacht. Niemand begreep iets van de ingewikkelde discussies hierover maar voor zover ik het kon beoordelen zat je er strak in en was je koersvast.

De gevolgen van de secularisering voor de kerkgebouwen was goed te zien in de ontwikkeling van het oorspronkelijk landelijk dekkend netwerk aan Stichtingen tot Behoud van Kerkelijke Gebouwen, de zogenaamde SBKG's.

De stichtingen, die door vrijwilligers werden gerund, konden het hoofd niet meer boven water houden omdat de problematiek van de kerkgebouwen zich geleidelijk verdiepte tot de vraag welke kerkgebouw overeind moet worden gehouden en welke moet worden afgestoten.

En het antwoord op die vraag vereist expertise, die niet door vrijwilligers kon worden geleverd. De SBKG's die zijn overgebleven beschikken dan ook allemaal over een professioneel bouwbureau.

Vanuit het VKB-Bestuur accommodeerde jij dit afbouwproces en het is je verdienste dat dit zonder grote problemen is verlopen.

Waar je echt vernieuwend bezig bent geweest is toen je samen met Jos Aarnoudse op de Algemene Ledenvergadering in mei 2019 de notitie: “Bouwstenen voor een Protestantse visie op kerkgebouwen” hebt gepresenteerd.

Een handreiking om Protestantse gemeenten te helpen om zelf een eigen visie op hun kerkgebouw te ontwikkelen. Dit was ook hard nodig omdat burgerlijke gemeenten op dat moment hard bezig waren om visies op kerkgebouwen te ontwikkelen. En om dan een volwaardige gesprekspartner voor de overheid te zijn, moet je als kerkelijke gemeente zelf een visie hebben.

In een interview met jou in Kerkbeheer medio 2019 wordt aan jou de vraag gesteld waarin een Protestantse visie verschilt van andere visies. En je antwoord was glashelder:

Ik citeer:

“In de eerste plaats zijn gebouwen van andere religies en kerkelijke stromingen vaak gewijd, geheiligd. De Protestantse traditie daarentegen is begonnen vanuit de hagepreken,

“Als er twee of drie in Mijn naam bijeen zijn, ben Ik in hun midden.”

Het gebouw is feitelijk onbelangrijk, is slechts een omhulsel van de hagepreek en vormt geen noodzakelijk onderdeel van de eredienst.

Als je dan bijvoorbeeld praat over multifunctioneel gebruik van het kerkgebouw dan biedt de Protestantse visie meer ruimte dan bijvoorbeeld de Rooms-Katholieke. Het Woord is immers belangrijker dan de stenen.

Je hoort trouwens wel altijd een “maar.....” het gebouw heeft wel degelijk een sacrale betekenis. Wat je ermee doet, moet je wel met verstand van zaken doen, niet in weerwil van die andere functionaliteit. “

Einde citaat.

Daarnaast wijs je nog op twee andere factoren waarin de Protestantse visie op het kerkgebouw verschilt met visies van andere kerken.

Namelijk de pluriformiteit binnen de Protestantse Kerk waardoor bij de ene gemeente meer mogelijk is dan bij de andere en het verschil in eigenaarschap.

In de Protestantse Kerk bepaalt de gemeente wat er met het kerkgebouw gebeurt in tegenstelling tot de Rooms-Katholieke Kerk waar de bisschop het laatste woord heeft.

Achteraf kun je stellen dat de notitie: “Bouwstenen voor een Protestantse visie op kerkgebouwen” de opmaat was voor ‘Speelruimte Gezocht’ zoals die uiteindelijk door de Synode is vastgesteld.

Als VKB kunnen we ons gelukkig prijzen dat je kennis over kerkgebouwen niet verloren gaat. Je bent inmiddels toegetreten tot de werkgroep kerkgebouwen van het CIO, het overlegorgaan tussen de gezamenlijke kerken en de overheid. En we zijn ervan overtuigd dat de belangen van de kerkgebouwen daar bij jou in goede handen zijn.

Ik stap over naar Henk. En dan wil ik beginnen met een citaat uit het artikel in Kerkbeheer, maart 2021 met als titel: “Hoe leuk het is in het VKB bestuur”. Daar wordt aan Henk de vraag gesteld wat het VKB bestuurslidmaatschap na een indrukwekkende maatschappelijke carrière voor hem nog toevoegt. Het antwoord zegt iets over zijn persoonlijke motivatie.

Ik citeer:

“Het is een terrein waarin je maatschappelijke rol en persoonlijke overtuiging elkaar het meest raken. Op allerlei terreinen ben je maatschappelijk actief en probeer je van betekenis te zijn vanuit die rol, maar als de kerk erbij komt, wordt dat verbonden met je persoonlijke overtuiging.

Dan kan ik iets toevoegen aan datgene wat ik het meest bij mijzelf vind. Je kunt een bijdrage leveren aan de mogelijkheid dat er een faciliteit is, een kerk is, een bovenlokale kerk is, die mensen in straat stelt een geloofsgemeenschap te vormen.

Het mooie is dat je het doet met mensen die uit een heel andere context van de samenleving komen, samen, niet concurrerend maar complementair. Zij vertegenwoordigen het brede palet waar de kerk voor staat.”

Einde citaat.

Henk, als portefeuillehouder organisatie had je een uitgesproken mening over de VKB als vereniging. Ik citeer je antwoord uit Kerkbeheer, januari 2018 toen aan jou de vraag werd gesteld: “Alles staat en valt met het aantrekken van nieuwe en jongere deelnemers in de VKB. Hebt u ideeën hoe die bij de VKB te betrekken zijn?”

Je antwoordde:

“Mijn ervaring is dat waar je dynamiek weet te creëren en er ook resultaten zichtbaar worden, in kortere beleidscycli, vanzelf mensen mee willen gaan doen.

Als er een flow zichtbaar is: oh, daar is die VKB, of daar is die kerk mee bezig, dan zijn mensen geïnteresseerd. Vanuit de inhoud dus.

Zichtbaar maken waar je mee bezig bent, zodat iemand zin krijgt om mee te doen.”

Einde citaat

En dat heb je in de praktijk gebracht. Je had een scherp oog voor de eisen, die de digitalisering met zich mee bracht door aandacht te vragen voor nieuwe vormen van communicatie. Daarom moet continu gewerkt worden aan de verbetering van de website en een goede ordening van de informatie met een kennisbank, een zoekmachine en een VKB-Academy.

Als voorzitter van de VKB-afdeling Overijssel/Flevoland heb je je ingezet voor samenwerkingsverbanden. Deze samenwerkingsverbanden worden gevormd door kerkrentmeesters uit dorpen die in elkaars nabijheid liggen met de bedoeling om van elkaar te leren.

Maar de hoofdmoot van je bestuurslidmaatschap betreft de governance van de VKB. Dat de ontwikkelingen snel gaan, blijkt wel uit het feit dat je de afgelopen 12 jaar tot twee maal toe intensief betrokken was bij een aanpassing van de governance van de VKB.

De eerste statutenwijziging leidde tot de afschaffing van het hoofdbestuur waardoor het Dagelijks Bestuur in het vervolg rechtstreeks verantwoording aflegt aan de Ledenraad.

En toen kwam corona en werd duidelijk hoe kwetsbaar de afdelingen waren geworden. Je bezocht alle afdelingen en voerde intensieve gesprekken met hen hoe zij hun eigen toekomst zagen.

En dat leverde een scherpe analyse van jou op van de problemen waar de afdelingen mee worstelen. In feite werd daarmee de basis gelegd voor de discussie, die we zojuist hebben gehad in de Ledenraad. De vergelijking dringt zich op met Mozes. Je hebt de basis voor de vernieuwing gelegd maar het Beloofde land zul je als bestuurslid niet meer meemaken.

Henk, dank voor je innovatieve denkkraft en het ga je goed.

Gert,

Ook aan Gert werd de vraag gesteld in Kerkbeheer hoe leuk het is in het VKB-bestuur.

Ik citeer zijn antwoord:

“Mijn ervaring met kerkelijke activiteiten is dat ik nooit dichter bij de kerk betrokken was dan wanneer ik een functie in een kerkelijke organisatie bekleedde. Als dat stopte miste je dat, die betrokkenheid, die nieuwsgierigheid. Het verrijkt je eigen spiritualiteit, maar ook wat je uitstraalt naar anderen. Dat geldt ook voor de VKB, wat we met zijn allen hebben gedaan, de sfeer in het bestuur, de warmte, de collegialiteit. Allemaal mensen met veel ervaring maar die ook open staan voor elkaar, er niet tegenop zien van elkaar te leren. Je inzetten voor de VKB is goed voor jezelf, voegt toe, je raakt geïnspireerd, het houdt je jong.”

Einde citaat.

Gert, als portefeuillehouder ‘Mensen’ vertegenwoordigde je de VKB als werkgever in het Georganiseerd Overleg Predikanten en het Georganiseerd Overleg Medewerkers. Voor de intimi het GOP en het GOM waar over de arbeidsvoorwaarden van predikanten en kerkelijke medewerkers wordt onderhandeld.

Tegelijkertijd was je voorzitter van de Bestuurscommissie Mensen waar de zaken, die in het GOP en GOM aan de orde kwamen werden voorbesproken.

In maart 2019 sprak je in Kerkbeheer, toen de discussie over de ambtsvisie nog in de kinderschoenen stond, de profetische woorden:

Ik citeer:

“Er zijn op dit moment grote veranderingen gaande in de kerk. Die vragen de aandacht in het GOP en het GOM. Je kunt daarmee op twee manieren omgaan. Je kunt de rechtspositie aanpassen aan de veranderingen of je kunt zorgen dat de aanpassingen in de rechtspositie meehelpen om de veranderingen die je in de toekomst voorziet mogelijk te maken.”

Einde citaat.

Een paar maanden later, in Kerkbeheer van september 2019, wordt dit in een interview met Gert, Joop Korteland en Barbara Lamain als volgt uitgewerkt:

Ik citeer:

“Hoe maken we zulke structuren en regelingen dat ze bevorderen dat werkers in de kerk kunnen werken vanuit hun bevlogenheid, hun gedrevenheid. Zij moeten de ruimte voelen om inspirerend om te gaan met maatschappelijke veranderingen. Dat, in plaats van verschansing in bestaande beelden, rechten en posities.”

En even verderop:

“Er zijn kerken waar zondags 900 kerkgangers zijn maar ook plekken met 12 à 20 deelnemers. Hoe stemmen we de diverse soorten werkers in de kerk op die situatie af zodat ze ook bereid en bekwaam zijn om met de diversiteit aan vragen en vormen om te gaan?

Dan komt het aan op professionaliteit waarin plaats is voor een palet aan werkers: de academische theoloog, de hbo-theoloog en de kerkplek-organisator met een tweejarige hbo-opleiding.”

Einde citaat.

De citaten komen uit 2019. Wat ik al zei, de discussie over de ambtsvisie binnen de kerk stond nog in de kinderschoenen. Gert je was je tijd ver vooruit en het zal nog een hele uitdaging worden om het komende jaar je visionaire gedachten over het ambt te vertalen in concreet beleid.

Tenslotte Gert, ik heb je altijd bewonderd om je authentieke en bezielde optreden. Dat manifesteerde zich bij uitstek als jij als vice-voorzitter de Ledenraden afsloot met een korte meditatie en gebed.

Je voelde altijd dat dit echt was en getuigde van een doorleefd geloof.

Daarom vraag ik je om straks, hoewel je officieel geen bestuurslid meer bent, nog één keer, voor het laatst de Ledenraad met ons af te sluiten.

Dame en heren,

Wij nemen vandaag afscheid van de Peter de Wit, Henk van der Wal en Gert Koffeman. Bestuursleden, die elk op hun eigen beleidsterrein geëxcelleerd hebben wat betreft innovatief denken om het kerkbeheer binnen de kerk en de VKB aan te passen aan de ingrijpende maatschappelijke veranderingen van deze tijd.

Daarom is het mij een groot genoegen om jullie mee te delen dat het bestuur van de VKB, en om ieder misverstand uit te sluiten, met uitzondering uiteraard van deze drie mannen, heeft besloten om aan jullie alledrie de erepenning van de VKB toe te kennen met de daarbij behorende oorkonde.

Ik verzoek jullie om naar voren te komen zodat ik jullie die kan overhandigen.